

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

1

Inhoud

blz 1 De burgerbank, geldschepping op basis van welvaart, Een compilatie uit “De Burger Beweging, samenvatting, naar een dienstbaar geldstelsel voor iedereen”

blz 2 Rente, staatsschuld, woningschuld

blz 3 Burgerbank

blz 4 Belangrijke punten bij de Burgerbank

Blz 4,5 Creatie van geld en oplossen staatsschuld.

Blz 6,7 Transactiebelasting

De Burgerbank, geldschepping op basis van welvaart

Auteur: Hans van Steenbergem met dank aan drs. A. Broere voor zijn redactie en inhoudelijk feedback op dit rapport en prof. dr. N. van Egmond voor zijn interesse en feedback op dit rapport.

Onderdeel van het rapport “Naar een dienstbaar financieel stelsel voor iedereen”.

<http://www.deburgerbeweging.nl/wp-content/uploads/2017/01/Naar-een-dienstbaar-financieel-stelsel-voor-iedereen.pdf>

In 2017 is dit rapport ingebracht in het onderzoek van de WRR (Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid) naar, onder meer alternatieve vormen van geldschepping, en is uitvoerig besproken. De WRR heeft het concept van de burgerbank niet opgenomen in het eindrapport “Geld en Schuld”. Naar de mening van Geld en Democratie doet de WRR regering en 2e Kamer hiermee tekort, en informeert zij op deze wijze onvolledig.

Een compilatie uit de samenvatting

Functies van geld volgens schoolboeken

- Rekenmiddel
- Betaal / ruilmiddel (10%)
- Bewaarmiddel (90%)

Functies van geld die in praktijk er aan worden toegevoegd

- Speculatiemiddel (ongeveer 90% van het totale transactiebedrag in de wereld)
- Machtsmiddel (rijkste 1% > overige 99% van de mensen)

Functies van geld die in de visie van de Burgerbank er aan moeten worden toegevoegd

- Administratieve afspiegeling van wat er op de balans in de reële wereld (economisch) gebeurt
- Administratieve verdeelsleutel van de productie

De definitie van geld, wat beter aansluit op de visie en werkwijze wat bij de Burgerbank wordt toegepast is geld ‘een sociaal construct (afpraak) om waarden in ruimte en tijd uit te wisselen’.

Voor het ontwerp van een goed functionerend dienstbaar financieel systeem voor iedereen is het nodig dat het systeem zo wordt gemaakt dat het speculatief gebruik / misbruik van geld tot een minimum wordt beperkt en de macht (eigendom en zeggenschapsverhoudingen) zo eerlijk mogelijk wordt verdeeld.

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

2

In de visie van de Burgerbank is geld een administratieve afspiegeling van wat er op de balans in de reële wereld gebeurt. En moet de hoeveelheid (spaar)geld wat rechts bij haar op de balans staat (in omloop is) gelijk zijn aan de waarde van de goederen en diensten die links bij haar op de balans staan.

Bij het huidige financiële systeem is te zien dat de hoeveelheid geld en schuld de neiging heeft sneller toe te nemen dan de reële welvaart (voorraad gebouwen, infrastructuur, productie en vervoermiddelen etc.).

Rente

In Nederland betalen overheid, huishoudens en niet financiële bedrijven € 64 miljard per jaar rente aan de financiële sector (banken, pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, beleggingsinstellingen). Na aftrek van compensatie voor inflatie voor (pensioen)spvaarders en redelijk te maken kosten voor het beheer van het financiële systeem (zie hoofdstuk 6) wordt € 38 miljard per jaar teveel aan rentekosten betaald. Het afschaffen van de bovenmatige rente levert voor de reële economie eenmalig 5% extra economische groei en 400.000 banen op. Het afschaffen van de bovenmatige rentekosten kan worden gerealiseerd door wettelijk vast te stellen wat minimaal op (spaar)tegoeden aan rente gegeven moet worden en bij financieringen maximaal aan rentekosten gerekend mag worden.

De Deense overheid heeft vastgesteld dat banken maximaal een marge van 0,6% per jaar mogen rekenen voor hypotheekleningen. Er is ruim twee eeuwen in de praktijk bewezen dat het systeem werkt.

Staatsschuld

Sinds 1990 zijn de belastingen voor bedrijven en de rijkste 1% van de bevolking eenzijdig fors zijn verlaagd. Volgens onderzoek in Frankrijk is 60% van de Franse staatsschuld het gevolg van deze eenzijdige verlaging van de belastingen.

Woningschuld

Uit analyse van data over de periode van 1 januari 1970 tot 1 januari 2017 blijkt dat niet alleen bij de Nederlandse staatsschuld teveel aan rente is betaald, maar ook bij hypotheekleningen structureel gemiddeld ongeveer 3% per jaar te veel aan rentekosten in rekening is gebracht.

Sinds 1600 vinden in Nederland in elke eeuw een aantal keer grote prijschommelingen van woningen plaats. Steeds is hiervan een grote groep mensen de dupe. Recente voorbeelden van deze huizencrisissen zijn 1980 en 2008. In de periode van 1993 tot 2008 zijn de prijzen van woningen gemiddeld ruim driemaal hoger geworden, terwijl in dezelfde periode de lonen en overige prijzen in deze periode slechts met gemiddeld 50% zijn gestegen.

In de jaren na 2008 tot 2015 daalden de prijzen van woningen fors, maar nu zijn de prijzen van woningen in delen van het land alweer hoger dan in 2008. De belangrijkste reden waarom dit kan gebeuren is het gebruik van verkeerde normen voor de maximale hypotheeklening.

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

3

Geld lenen staat in het huidige financiële systeem gelijk aan geldscheppen. Geld lenen om hiermee de kosten van de kale grondprijs (speculatieve bubbel) te betalen, werkt als olie op het vuur gooien, waardoor de prijzen van woningen nog meer worden opgedreven. Het advies luidt om dit probleem op te lossen door de norm voor wat maximaal aan hypotheek op een woning verstrekt mag worden te verlagen naar 100% van de nieuwbouwkosten van de woning exclusief kale grondprijs.

Bij bestaande woningen kan hier eventueel nog een correctie voor de staat van onderhoud op in mindering worden gebracht en in een depot worden gereserveerd. Dit depot wordt pas vrijgegeven als de woningverbeteringen zijn uitgevoerd. Ten opzichte van andere landen in Europa is deze nieuwe norm wat maximaal op de waarde van een woning geleend mag worden nog steeds niet streng.

In andere landen mag maximaal maar 70% tot 80% van de waarde van woningen worden geleend. Voor zover er geen speculatieve bubbel is kan met de nieuwe norm dat hier wordt voorgesteld nog steeds 100% van de woningwaarde worden geleend. Kosten voor kopen of huren van een huis bestaan voor 50% uit kosten voor te hoge rente en speculatieve bubbel...

Om een te sterke daling van woningprijzen op korte termijn te voorkomen – waardoor huizenbezitters worden benadeeld - kan voor het invoeren van de nieuwe leennorm gebruik worden gemaakt van een overgangsregeling.

Een betere oplossing is om evenals op IJsland het deel van de bestaande hypotheeken dat werd gebruikt voor het financieren van de speculatieve bubbel kwijt te schelden.

De meeste mensen denken dat ze hypotheekrenteaftrek en huurtoeslag van de overheid ontvangen. In werkelijkheid werken deze twee regelingen echter als een 'subsidie' op de winst van banken. De lasten van deze subsidie worden voor een groot deel betaald door belasting op arbeid (en uitkeringen). Als deze twee regelingen worden afgeschaft dan kan het tarief van de eerste twee belastingschijven met 7% worden verlaagd.

Beter is om het probleem bij de bron aan te pakken door de wettelijke normen voor rente, lenen en huren aan te scherpen, waarmee de bovenmatige kosten en winst wordt afgeschaft. Hierdoor is de hypotheekrenteaftrek en de huurtoeslag niet meer nodig.

Burgerbank

Als reactie op de financiële crisis in 1929 (wat het gevolg was van bovenmatig speculatief gebruik / misbruik van het financiële systeem) is in 1933 de Glass Steagall Act 6 ingevoerd. Hierbij werden banken gesplitst in nuts en zakenbanken. Waarbij de nutsbanken zich bezig gingen houden met het creëren van geld, de zorg voor betaal- en spaarrekeningen en de verstrekken van leningen.

Aan de andere kant gingen zakenbanken zich bezig houden met beleggingen en meer risicovolle investeringen. Door lobbydruk van banken is deze wet in 1999 afgeschaft. Als gevolg van het afschaffen van de Glass Steagall Act is de omvang van de financiële sector in korte tijd weer heel sterk gegroeid. Door bovenmatig speculatief gebruik / misbruik van het financiële systeem ontstond er in 2008 opnieuw een grote financiële crisis.

Om het financiële stelsel dienstbaar voor iedereen te maken en de kans op een nieuwe grote financiële crisis kleiner te maken is het advies om een variant op de Glass Steagall act in te voeren.

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

4

Waarbij de hele financiële sector wordt gesplitst in een Burgerbank, die de functie van nutsbank krijgt toebedeeld en een aantal relatief kleine private zakenbanken.

De Burgerbank kan in een publieke (staatsbank) of coöperatieve variant worden toegepast. De Burger Beweging is van mening dat de Burgerbank een coöperatieve bank moet zijn. En dat de Burgerbank een organisatiestructuur moet hebben zoals dit bij de Rabobank tot 1 januari 2016 was.

Belangrijke punten bij Burgerbank

- Toepassen Glass Steagall act en Rabobank 2.0
- Naast de Burgerbank mogen nog zakenbanken bestaan die beleggingen en investeringen doen
- De Burgerbank krijgt functie van nutsbank toebedeeld
- De Burgerbank mag geen beleggingen en speculatieve handelingen doen
- De Burgerbank zorgt voor eerlijke verdeling van macht (eigendom en zeggenschap)
- Iedereen krijgt 1 aandeel en vanaf 18 jaar 1 stem in het beleid van de Burgerbank
- Het aandeel en stemrecht in de Burgerbank is niet overdraagbaar aan anderen
- Iedere gemeente / stad krijgt een zelfstandige hoofdvestiging van de Burgerbank
- Iedere woonwijk met 10.000 inwoners krijgt een filiaal, compleet met kieskring en ledenraad
- Lokale Burgerbanken zijn samen eigenaar van landelijk stafkantoor (hoofdkantoor)
- Alleen de Burgerbank mag geld scheppen en voor betaalrekeningen zorgen
- Ook bijna alle (pensioen)spaargelden worden bij de Burgerbank aangehouden
- Burgerbank heeft geen doel om meer winst te maken dan nodig is om haar taak uit te kunnen voeren
- Rente, inflatie en speculatie tot een minimum beperken en geld dekken door relevante activa
- Bevorderen lokale duurzame circulaire economie

Creatie van geld en oplossen staatsschuld.

Bij het huidige financiële systeem creëren banken op twee manieren geld. De meest bekende manier waarop banken nu geld scheppen is met creatie van schuld.

Bij deze manier van geldcreatie wordt op het moment dat mensen een handtekening onder een lening-contract zetten, met een druk op de knop van een computer uit het niets geld geschapen, ter grote van het bedrag wat wordt geleend. Bij betaling van rente en aflossing van de lening wordt dit geld uit roulatie genomen. Echter om de rente te kunnen betalen moet steeds meer geld worden geleend.

Dit verklaart het fenomeen dat als de rente hoger is dan de economische groei de hoeveelheid geld en schuld sneller groeit dan de economie. En als gevolg hiervan het financiële systeem vast loopt

Sinds 2009 komt daar nog bij, dat met behulp Quantitative Easing (QE) beleid van de Europese en Amerikaanse centrale bank de economie kunstmatig in leven gehouden moet worden.

De minder bekende manier waarop banken nu geld creëren is op het moment dat banken voor eigen rekening en risico waardepapieren etc. kopen. Dat geschiedt ook met een druk op de knop van een computer. Ook hier wordt geld uit het niets geschapen.

Deze manier van geldcreatie is een belangrijke oorzaak waarom de koersen op de beurzen in de periode van maart 2009 t/m november 2017 ongeveer 3 x zo hoog zijn geworden. Terwijl de

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

5

ontwikkelingen in de reële economie geen enkele aanleiding voor deze koersstijging geven. Bij toepassen van de Glass Steagall act is deze manier van geldschepping niet meer mogelijk. Zakenbanken die waardepapieren op de beurs willen kopen moeten dit doen met bestaand geld wat door de nutsbank in omloop is gebracht, waar een dekking met relevante activa onder zit. Dit zorgt er voor dat er minder grote bubbels in de financiële markt gecreëerd kunnen worden.

De Burgerbank kan ook op twee manieren geld creëren. De eerste manier is op basis van verstrekken van leningen wat private banken nu ook doen. Omdat de Burgerbank een rente hanteert die lager is dan de economische groei heeft het systeem niet meer de neiging om vast te lopen.

De tweede manier van geldcreatie door de Burgerbank, is creatie van geld op basis van creatie van welvaart / bezit (lokaal gemeenschappelijk eigendom). Bij deze manier van geldcreatie koopt de bank goederen en diensten met door haar in omloop te brengen geld. (Als koper van een huis kun je bv geld lenen bij de Burgerbank tegen 0% rente, wel met kosten voor het afsluiten van een hypotheek. De afsluitprovisie voor verleende diensten).

Met deze manier van werken hebben we niet meer het merkwaardige fenomeen dat financiers van bijvoorbeeld een woning rijker worden en dat de koper van de woning onnodig veel rente betaald en per saldo armer wordt.

Bij dit systeem is de hoeveelheid geld dat bij de Burgerbank aan de rechterkant op de balans staat niet meer een afspiegeling van de hoeveelheid schuld, maar een afspiegeling van de welvaart / bezit in de samenleving. Dit is in lijn met hoe het zou moeten zijn.

Bij de Burgerbank mogen mensen zelf kiezen welk van de twee methoden voor creatie van geld wordt toegepast. Bij beide methoden geldt als uitgangspunt dat het in omloop te brengen geld in principe gedekt moet zijn door relevante activa. Dit voorkomt inflatie en creatie van bubbels.

Het bedrag wat de Nederlandse overheid nu aan bezittingen heeft is ongeveer € 300 miljard groter dan de staatsschuld. Met verkoop van een deel van deze bezittingen aan de Burgerbank kan de staatsschuld worden afgelost. Hierbij blijven de publieke bezittingen in publieke handen. Bij privatiseren en verkoop van publieke bezittingen (wat Griekenland nu in opdracht van de EU doet) wordt meestal wel een kleine groep mensen ten kosten van de rest van de bevolking bevoordeeld.

*Als alle landen de Burgerbank invoeren is het mogelijk om **zonder creatie van schuld** bijvoorbeeld een miljoen zelfvoorzienende woonwijken voor 10.000 inwoners per stuk te bouwen. Zo kan het armoede probleem voor 10 miljard mensen die we in het jaar 2060 zullen hebben opgelost worden. Reële behoefte, kennis, grondstoffen, energie, bedrijven die in 2 maanden een woonwijk voor 10.000 inwoners kunnen bouwen etc. hebben we al. Het enige wat we nog nodig hebben is de politieke wil om het te doen.*

*Met toepassing van een variant op de Burgerbank is het, aanvullend op de basisversie die hier is beschreven, ook mogelijk, dat mensen zelf besluiten in hun wijk, waarvoor en hoeveel geld wordt geschapen en zij zo de belangrijkste bron en motief voor creatie van geld kunnen zijn. **En niemand meer arm en of werkloos hoeft te zijn omdat er niet genoeg geld op de juiste plaats is.** Want de variant op de Burgerbank kan ook worden toegepast op basis van recht op werk met een eerlijke*

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

6

beloning en recht op sociale zekerheid als je dit nodig hebt (artikel 22 en 23 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens). Zonder het veroorzaken van inflatie kan iedere maand opnieuw geld in omloop gebracht worden om de kosten van alle salarissen en uitkeringen te betalen. Hiermee tot uitdrukking brengend, dat het leven zelf het belangrijkste goud is wat we hebben en niet de 'bling' in de kluisen van banken met de macht in handen van een kleine groep mensen.

Transactiebelasting

Voor het maken van een duurzaam goed functionerend dienstbaar financieel stelsel voor iedereen is het nodig dat ook de ontvangsten en uitgaven van de overheid in evenwicht zijn en blijven. Door toenemende kosten van de vergrijzing wordt het steeds moeilijker om dit met het huidige belasting en premiesysteem te realiseren. Ook door verdergaande automatisering wordt het steeds moeilijker om met belasting op arbeid de kosten van de sociale voorzieningen die we hebben te blijven betalen.

Oplossing voor dit probleem is de BTW en het grootste deel van de belasting en sociale premies op arbeid afschaffen en vervangen door een transactiebelasting met een tarief van 10%. Op het eerste gezicht lijkt dit plan te mooi om waar te kunnen zijn. De 'truc' zit enerzijds in het zoveel mogelijk afschaffen van alle heffingskortingen, toeslagen, aftrekposten en subsidies. Anderzijds is het zo dat de BTW, belasting en sociale premies op arbeid nu over een bedrag ter grootte van ongeveer de helft van het nationaal inkomen worden geheven. De transactiebelasting wordt afhankelijk van de toegepaste variant over een bedrag ter grootte van 2 tot 3 keer het nationaal inkomen geheven.

De nieuwe transactiebelasting kunnen we zien als een moderne variant van de 'Tiendpenning' wat in Europa een lange tijd is gebruikt. Bij deze variant betaalt iedereen 10% belasting bij ontvangst van een betaling door iemand anders. Hierdoor is het niet meer mogelijk om geld met 'fiscale faciliteiten' naar 'belastingparadijzen' etc. weg te sluisen. Afhankelijk van welke variant hierbij wordt toegepast, wordt arbeid 20% tot 30% goedkoper. Voor verkoop van woningen en financiële transacties kan van een tarief van 2% uit worden gegaan. Voor zover De Burger Beweging nu kan zien is de nieuwe Tiendpenning veruit het meest efficiënte en eenvoudige belastingstelsel wat maar toegepast kan worden.

De Burger Beweging is van mening dat voor het bevorderen van een evenwichtige inkomensverdeling het nodig is dat over het gedeelte van het inkomen boven 4 keer het minimumloon per jaar (dit is in Nederland nu ongeveer € 80.000), minimaal 52% aan inkomstenbelasting betaald moet blijven worden. Deze grens komt overeen met het maximum salaris in de meeste cao's.

Het totale transactiebedrag in de wereld is nu meer dan 20 x het bruto wereldinkomen (GWP) per jaar. Hiervan wordt ongeveer 90% gebruikt voor speculatieve doelen. Dit speculatieve gebruik / misbruik van geld is een belangrijke oorzaak van de steeds maar terugkerende financiële crises. Door een 'Robin Hood tax' met een tarief van 2% in te voeren houdt dit speculatieve gebruik van geld bijna volledig op te bestaan en levert deze belasting 1% tot 2% van het BBP per jaar op.

Ook draagt deze belasting ertoe bij dat de overdreven focus op korte termijn winst wordt verschoven naar meer duurzame lange termijn doelstellingen.

Door FNV, Bill Gates, Macron (president van Frankrijk), Antonio Tajani (voorzitter van het Europees parlement), de Princeton Economic Institute 11, DIEM25 en steeds meer mensen en organisaties

GELD EN DEMOCRATIE

www.geldendemocratie.nl

DE BURGERBANK versie 20191228

7

*wordt er voor gepleit om een belasting op robots / transactiebelasting in te voeren. **Het invoeren van de transactiebelasting kan inderdaad een belangrijke bijdrage leveren om het armoedeprobleem in de wereld op te helpen lossen.** De transactiebelasting werkt als een nieuw soort 'omslagsysteem' waarmee (met gebruik van elektronisch geld geautomatiseerd) het meest efficiënt (bijna) alle kosten voor kinderbijslag, studiebeurs, sociale zekerheid, onderwijs en gezondheidszorg mee betaald kunnen worden (e.e.a. conform artikel 22, 25 en 26 van de UVRM)*

<https://fluor033.nl/programmaitem/vpro-tegenlicht-meetup-amersfoort>